

Military-Security Interests and Confrontation Between American-Iranian Strategies in West Asia

Alireza Ganjian Moghadam^{1D}

Master of International Relations, University of Mazandaran,
alirezaganjianmoghadam@gmail.com

Ali Akbar Jafar^{1D}*

Professor of International Relations, University of Mazandaran, Corresponding author:
A.jafari@umz.ac.ir

Abstract

Objective: Due to its strategic importance, West Asia has caused multiple interventions by extra-regional powers, especially the United States of America.

The Islamic Republic of Iran, with its policy of changing the status quo and adopting a policy of partnering with its strategic allies, has faced the expansionist policy of the United States. This article is prepared in response to the question that to what extent the US-Iranian military-security interests in West Asia have been effective in the strategic confrontation between the two governments.

Method: The current research has been compiled in an explanatory-analytical way using library and internet resources and using the theory of realism.

Results: Until 1979, Iran acted as a strategic ally of America in the region, after the Islamic revolution, it became the main actor of changing the status quo with a new governance plan, in opposition to the unilateralist interests of America. In order to maintain the superiority, the stability of the oil market and the commitment to the strategic allies of the region, America has destabilized the security in this part of the world and by creating a crisis, it has allocated a lot of money with the aim of containing Iran and the axis of resistance.

Conclusion: West Asia is important because of its strategic position for the promotion of American interests, including the protection of the Zionist regime and the free flow of oil. Iran's location at the world's transportation crossroads plays a role as a driving engine against the interests of America and its allies. For this reason, the United States has put a lot of effort into developing the military base, emphasizing the protection of its military-security interests and partners, Iranophobia policy, containment of Iran, establishment of offensive systems, sectarian and proxy war.

Keywords: Military Base, Crisis and Conflict, America-Iran, Military-security interests, West Asia.

Article type: Research

* Received on 28 November, 2023 Accepted on 11 May, 2024

Cite this article: Ganjian Moghadam & Jafar (2024) Military-Security Interests and Confrontation Between American-Iranian Strategies in West Asia, Winter 2024, Vol.12, NO.4, 71-98.

DOI: 10.30479/psiw.2024.19619.3291

© The Author(s).

Publisher: Imam Khomeini International University.

Corresponding Author: Ali Akbar Jafar (A.jafari@umz.ac.ir)

منافع نظامی-امنیتی و تقابل راهبردهای آمریکا-ایران در غرب آسیا

علیرضا گنجیان

دانشجوی دکتری روابط بین الملل، دانشگاه مازندران، alirezaganjianmoghadam@gmail.com

علی اکبر جعفری

استاد روابط بین الملل، گروه علوم سیاسی دانشگاه مازندران، A.jafari@umz.ac.ir

چکیده

هدف: غرب آسیا به دلیل اهمیت راهبردی آن، موجب مداخلات متکثر قدرت‌های فرامنطقه‌ای به‌ویژه ایالات متحده آمریکا شده است. جمهوری اسلامی ایران با سیاست تغییر وضع موجود و اتخاذ سیاست همراهسازی با متحدان راهبردی خود در تقابل با سیاست توسعه‌طلبانه آمریکا قرار گرفته است. این مقاله در پاسخ به این سؤال تنظیم شده است که منافع نظامی-امنیتی تا چه میزان در تقابل راهبردهای آمریکا-ایران در غرب آسیا تأثیرگذار بوده است.

روش‌شناسی: این پژوهش به روش تبیینی-تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی و با بهره‌گیری از نظریه رئالیسم، تدوین شده است.

یافته‌ها: تا سال ۱۹۷۹، ایران به عنوان متحد راهبردی آمریکا در منطقه عمل می‌کرد، پس از انقلاب اسلامی به اصلی‌ترین کنشگر تغییر وضع موجود با طرح جدید حکمرانی در تقابل با منافع یکجانبه‌گرایانه آمریکا قرار گرفت. آمریکا برای حفظ برتری، ثبات بازار نفت و تعهد به متحدان راهبردی منطقه، امنیت در این بخش از جهان را بی‌ثبات ساخت و با بحران آفرینی هزینه‌های زیادی باهدف مهار ایران و محور مقاومت، اختصاص داده است.

نتیجه‌گیری: غرب آسیا به دلیل موقعیت راهبردی برای ارتقای منافع آمریکا از جمله حفاظت از رژیم صهیونیستی و جریان آزاد نفت، حائز اهمیت است. قرارگیری ایران در چهارراه مواصلاتی جهان به مثابه موتور محرکه در تقابل با منافع آمریکا و متحدین آن نقش آفرینی می‌کند. به همین دلیل، آمریکا تلاش زیادی در برنامه‌های تدوینی کلان امنیتی به توسعه پایگاه نظامی، تاکید بر حفاظت از منافع نظامی-امنیتی خود و شرکا، سیاست ایران‌هراسی، مهار ایران، استقرار سامانه‌های تهاجمی، ایجاد جنگ فرقه‌ای و نیابتی پرداخته است.

واژگان کلیدی: پایگاه نظامی، بحران و تقابل، آمریکا-ایران، منافع نظامی-امنیتی، غرب آسیا.

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۹/۷ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۳/۲/۲۲

استناد: گنجیان و جعفری (۱۴۰۲)، منافع نظامی-امنیتی و تقابل راهبردهای آمریکا-ایران در غرب آسیا، زمستان ۱۴۰۲،

دوره ۱۲، شماره ۴، پیاپی ۴۸: ۷۱-۹۸.

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) حق مؤلف ©

مقدمه

در راهبرد کلان هر دولت «امنیت ملی»^۱ به عنوان یک اصل بنیادین به حساب می آید. در دهه های اخیر دولت های اسلامی منطقه غرب آسیا و جهان اسلام متحمل هزینه های سنگین و جبران ناپذیری شده اند. از زمان شکل گیری دولت صهیونیسم (۱۴ می ماه ۱۹۴۸) در منطقه غرب آسیا و حمایت ایالات متحده آمریکا از این پدیده که براساس فهم و مصلحت سیاستگذاران، روسای جمهور و نخبگان سیاست خارجی این کشور که براساس نظرسنجی های به عمل آمده، مورد تأیید مردم آمریکا نیز است، موجب شده است امنیت و بقای دولت های این بخش از جهان اسلام در وضعیت شکننده ای قرار گیرد. منازعه دیرپای میان اعراب و رژیم صهیونیستی، نسل کشی رژیم اشغالگر قدس در غزه و مداخلات فزاینده قدرت های فرامنطقه ای و همچنین به دلیل ناکارآمدی برخی از دولت های عربی وابسته به غرب در تامین امنیت منطقه، موجب شده است، امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران نیز به مخاطره بیفتد.

ایالات متحده آمریکا پس از جنگ سرد به عنوان قدرت مداخله گر در غرب آسیا فرآورده ای جز وضعیت آنارشیک و ابهام آمیز ببار نیاورده است. این کشور در صدد دشمن سازی و هویت یابی نوینی برآمده است که در عصر جدید به جای نیروهای سرخ کمونیسم، نیروهای سبز اسلامی را به عنوان رقیب خود مفروض گرفته است. در این اثنا، جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از قطب های اسلامی، هدف تهاجم راهبردی آمریکا قرار گرفته است. بنابراین، استمرار خصومت راهبردی آمریکا علیه انقلاب اسلامی ایران در طی بیش از چهار دهه را نمی توان به سادگی به عنوان یک پدیده سیاسی در نظر آورد، بلکه به یک نهاد تبدیل شده است. بدین ترتیب، آمریکا با چالش آفرینی های گوناگون برای ایران در صدد تامین منافع خود است که این منافع در عینیت خصومت بهتر از نامعلومی صلح تمهید می یابد.

جمهوری اسلامی ایران جزء معدود کشورهایی است که در چهار زیرسیستم مهم تأثیرگذار جهانی در منطقه خلیج فارس، آسیا مرکزی و قفقاز، شرق مدیترانه و آسیای جنوب غربی نقش آفرینی می کند. ایران در غرب آسیا زمینه ساز نظام سازی مطلوب و متناسب با آرمان های فرهنگ اسلامی شده است، تعابیر و تفاسیر خاصی برای دولت آمریکا و متحدان راهبردی آن ایجاد کرده است که در صدد مقابله با ایران برآمدند. به همین دلیل روابط دو دولت با اتخاذ «راهبرد تجدیدنظرطلبانه»^۲ توسط جمهوری اسلامی در برابر «راهبرد حفظ وضع موجود»^۳ ایالات متحده آمریکا با چالش جدی مواجه شده است. تقابل راهبردهای حفظ وضع موجود و تغییر وضع موجود، بنیان های روابط نظامی-امنیتی اتحاد آمریکا و ایران را به اهرم فشار نظامی-امنیتی متقابل تبدیل کرده است.

1. National Security
2. Revisionism Strategy
3. Status quo Strategy

حال با تأمل و مذاقه در مسئله پژوهش، این سؤال مطرح می‌شود که منافع نظامی - امنیتی ایران و آمریکا تا چه میزان بر تقابل دو دولت در غرب آسیا موثر بوده است؟ به نظر می‌رسد، منافع نظامی - امنیتی آمریکا علیه ایران در غرب آسیا و بحران در قالب احداث پایگاه و ایجاد جنگ فرقه‌ای و نیابتی تأثیر مستقیمی بر تقابل و راهبرد تغییر وضع موجود ایران در مقابل راهبرد حفظ وضع موجود آمریکا داشته است.

بنابراین در این نوشتار به دنبال آن هستیم تا بر عوامل اثرگذار بر امنیت به‌ویژه بعد نظامی آن در برنامه‌های ایران و بعد جغرافیایی و محیطی در کنار عوامل تهدیدزا بر منافع نظامی - امنیتی و نیز نقش منافع آمریکا در غرب آسیا را مورد بررسی قرار دهیم. همچنین اهمیت حضور ایران در منطقه‌ای بحرانی و تجربه اشغال و حمله نظامی خارجی در طول تاریخ در کنار اثرگذاری بر منطقه مورد تبیین قرار می‌گیرد. در این پژوهش با نگاه واقع‌گرایانه به امنیت و بحران به شیوه‌ی پژوهش تبیینی - تحلیلی و روش گردآوری کتابخانه‌ای و اینترنتی به دنبال معرفی پایگاه‌ها، تهدیدات، اهمیت منطقه و همچنین شناخت نزاع و ارائه‌ی راهکارها و پیشنهادات راهبردی برای ارتقای منافع ملی جمهوری اسلامی ایران می‌باشیم.

پیشینه پژوهش

رضایی و تقوی‌نژاد (۱۳۹۱) با چاپ کتاب «ایالات متحده و ایران در تقابل استراتژیک: ابزارهای مقابله ایران در جنگ احتمالی» در انتشارات هورمزد به بررسی تقابل ایران - آمریکا و راهبردهای دو کشور پرداختند. با تلاش بر آخرین یافته‌های علمی درباره‌ی مباحث مربوط به راهبردهای جنگی، تحلیل جنگ‌های پیشین آمریکا، تأثیر روانی و اقتصادی جنگ احتمالی به تحلیل درستی از ویژگی‌ها و مشخصاتی که جنگ در آن ایجاد می‌شود دست یافتند. در این پژوهش آنها هجده راهکار علمی و اجرایی را به نیروهای نظامی و نهادها پیشنهاد دادند.

علی‌اکبر جعفری و امین جعفری (۱۳۹۹) در مقاله «استراتژیست‌های آمریکا و شکل‌گیری جنگ‌های مذهبی در خاورمیانه» که در فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام به چاپ رسید به رهیافت سازه‌نگاری^۱ اشاره داشتند که آمریکا همواره تلاش می‌کند میزان دخالت و نفوذ خود را در مناطق مختلف جهان به‌ویژه غرب آسیا به‌علت اهمیت ژئوپلیتیک^۲ و راهبردی^۳ افزایش دهد. آمریکا با بهره‌گیری از اتاق‌های فکر سعی می‌کند روند تغییرات در منطقه را مطابق با راهبردهای خود معماری کند. بنابراین از پدیده‌هایی چون اسلام‌هراسی، مسابقه تسلیحاتی، منازعات قومی - مذهبی، فرقه‌گرایی و مهار مقاومت موجب بی‌ثباتی و بحران در منطقه با هدف مهار ایران، حفظ امنیت شرکا به‌ویژه رژیم اشغالگر قدس و حفظ امنیت جریان انرژی شود.

1. Constructivism
2. Geopolitics
3. Strategic

جان قزوینیان (۱۴۰۰) در کتاب «ایران و آمریکا» به ترجمه‌ی محسن عسکری که در نشر نیماژ منتشر شد دارای چهار فصل و ۲۶ بخش است، تاریخ روابط ایران و آمریکا را ۱۹۷۹ و حتی ۱۳۳۲ به‌عنوان سرآغاز چالش و بحران نمی‌داند. آغاز این روابط را زمانی می‌داند که آمریکا خود مجموعه‌ای از مستعمرات انگلیس بوده و ایران برای جهانیان با نام امپراتوری پرشیا شناخته می‌شد.

ولی گل محمدی و امیرحسین وزیریان (۱۴۰۰) در مقاله «سیاست فشار حداکثری آمریکا و راهبرد مهارگریزی ایران» که در مجله پژوهش‌های جغرافیای سیاسی به چاپ رسید. نویسندگان با استفاده از چارچوب نظری سیاست مهار و گریز اشاره داشتند: با تحول در نظام موازنه قدرت و نظم ژئوپلیتیکی غرب آسیا، ایران به‌عنوان قدرت منطقه‌ای تجدیدنظرطلب انقلابی خواهان شکل‌دهی به نظم در حال ظهور منطقه‌ای، جهت به چالش کشیدن نظم بین‌المللی لیبرال و تثبیت موقعیت خود است. در مقابل آمریکا نیز با همراه ساختن متحدان بین‌المللی و منطقه‌ای جهت مهار و تضعیف ژئوپلیتیک ایران با بهره از سیاست فشار حداکثری در ابعاد نظامی-امنیتی و اقتصاد سیاسی در پی بحران‌سازی و انزوای منطقه‌ای ایران است.

آرش قربانی و حامد ابراهیمی (۱۴۰۲) در مقاله «تهدیدات فرامنطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر آمریکا و اتحادیه اروپا» که در فصلنامه بحران پژوهی جهان اسلام به چاپ رسید، نویسندگان با کاربست رهیافت تهدیدشناسی، تهدیدشناسی منطقه‌ای و موازنه‌ی تهدید اذعان می‌دارند با پیروزی انقلاب اسلامی، حکومت دینی شیعی محور برای نخستین بار در جهان صاحب حکومت شد و موجبات شگفتی جهانیان و معطوف شدن نگاه پژوهشگران فرهنگی، امنیتی و تمدنی به ایران گردید. جایگاه راهبردی ایران در دهه‌های اخیر در منطقه و شکل‌گیری حلقه‌های اتحاد و مقاومت، عاملی شد تا آمریکا و جبهه غرب، انقلابی‌گری ایران را مهم‌ترین تهدید خود قلمداد کنند و با ایجاد تهدیدهای ترکیبی امنیتی-نظامی و تحریم‌های اقتصادی سیر پیشرفت و نفوذ ایران را در منطقه و نظام بین‌الملل با درگیر کردن در بحران‌ها، مسدود کنند.

آثار و منابع متعددی، اعم از داخلی و خارجی مرتبط با زمینه‌های تقابل ایران-آمریکا وجود دارد، اما وجه تمایز این پژوهش با دیگر آثار، نگاهی جامع و کلی به ریشه‌های تقابل و بحران در بعد نظامی-امنیتی با کاربست نظریه واقع‌گرایی در منطقه غرب آسیا به شیوه‌ی پژوهش تبیینی-تحلیلی، روش تحقیق کتابخانه‌ای و اینترنتی و ارائه راهکارهای سیاستی راهبردی است.

چارچوب نظری

بر اساس معاهده وستفاليا (۱۶۴۸)، دولت‌ها به‌عنوان تنها اقتدار عالی بازیگر قدرتمند و مشروع در نظام بین‌الملل در آمدند و امنیت مبتنی بر سازوکار «خودپاری»^۱ به مرجع دولت‌ها

تبدیل گشت. درباره چگونگی کسب امنیت ملی، اندیشمندانی چون هابز^۱ و ماکیاولی^۲ رهیافتی بدبینانه داشته و معتقدند نظام بین‌الملل آنارشیک بوده و دولت‌ها در پی دستیابی به امنیت با هر هزینه‌ای بوده و روابط دولت‌ها را جنگ قدرت می‌دانند (جعفری و ذوالفقاری، ۱۳۹۶: ۷۱-۷۰).

سنخیت نظری و نزدیکی تحلیلی با وقایع سیاسی، واقع‌گرایی را به‌عنوان مهم‌ترین و موثرترین پارادایم نظری برای تحلیل پدیده‌های بین‌المللی مبدل ساخته است (جعفری و ذوالفقاری، ۱۴۰۱: ۲۹). زیرا جاذبه‌ی واقع‌گرایی بر اثر همسویی رفتاری با صاحبان قدرت و قرابت تحلیلی برای فهم سیاست بین‌الملل، مبین می‌سازد که قدرت‌جویی هدف اصلی این رویکرد است که بیشتر توسط «ای. اچ. کار^۳» و مورگنتا^۴ بسامد یافته است (قاسمی، ۱۳۹۱: ۴۸). آنان، دولت‌ها را کنشگر اصلی در روابط بین‌الملل می‌دانند که دو دغدغه مهم: امنیت ملی و منافع ملی را دنبال می‌کنند که دستیابی به آن‌ها، قدرت بیشتر را طلب می‌کند (افتخاری، ۱۳۹۹: ۸۶). این رهنامه در پیوند با اندیشه‌های روشن‌گرانه آمریکا است. واقع‌گرایی تهاجمی^۵ در روابط بین‌الملل، توسط میرشایمر پدید آمد که با امنیت در پیوند است.

بنابراین، واقع‌گرایی بخشی از رویکرد ساختاری نوواقع‌گرایی به روابط بین‌الملل محسوب می‌شود. میرشایمر معتقد است «دولت‌ها در نظام بین‌الملل به‌گونه‌ای تهاجمی رفتار می‌کنند و در جست‌وجوی قدرت حدومرز نمی‌شناسند» (مرشایمر، ۲۱۴: ۳۲)؛ و استدلال می‌کنند که دولت‌ها همواره باید در جست‌وجوی فرصت جهت کسب منابع انواع قدرت باشند و همواره باید به دنبال حداکثرسازی منابع باشند. هدف نهایی آن‌ها هژمونی در اقتصاد و سیاست است؛ چراکه تنها راه بقای دولت‌هاست. آنها معتقدند آنارشی وضعیت هابزی است و امنیت در آن خیلی کمیاب است. دولت‌های ثروتمند و بزرگ به تشکیل ارتش‌های هجومی روی آورده و خود را درگیر مسائل خارج از مرزها می‌کنند تا نفوذ بین‌المللی خود را افزایش دهند (زکریا^۶، ۱۹۹۸: ۳). دولت‌ها از این طریق در جهان آنارشیک می‌توانند امنیت و منابع خود را تأمین کنند. «دولت‌ها پیوسته تهدیدگر امنیت و منافع یکدیگر هستند. با تهدید امنیت، منافع آن‌ها به‌طور سازش‌ناپذیری در تضاد قرار می‌گیرد؛ بنابراین در وضعیت هرج‌ومرج، منازعه میان آنان پیشگیری‌ناپذیر است؛ به طوری که منابع خود را در این راستا به کار می‌گیرند» (شاپینگ^۷، ۲۰۱۵: ۱۵۶). بنابراین، فقط قدرت‌های بزرگ در پی افزایش قدرت خویش در ساختار آنارشیک نظام بین‌الملل نبوده، بلکه قدرت‌های منطقه‌ای نیز تلاش می‌کنند تا با افزودن بر قدرت، بر منطقه تسلط یابند و در این ساختار هرج و مرج آمیز، برای تعقیب اهداف داخلی و خارجی و حل بحران‌ها به افزایش قدرت

1. Habbs
2. Machiavelli
3. E. H. Carr
4. Morgenta
5. Aggressive realism
6. Zakaria
7. Shipping

نظامی-امنیتی بر اصل خودیاری تاکید می‌ورزند (یزدان فام، ۱۳۸۶: ۷۳۰). این اقدام دیگر دولت‌ها و ساختارهای منطقه‌ای را متأثر ساخته و به سوی اتخاذ راهبردهای مشابه سوق می‌دهد (مرشایمر^۱، ۲۰۱۴: ۳۴). این وضعیت، قدرت‌های بزرگ حاضر در مناطق راهبردی و مهمی چون غرب آسیا را بیشتر تحریک می‌کند و در نهایت بحران و تنش شعله‌ور می‌شود. در این پژوهش تلاش شده است با بهره‌گیری از نظریه واقع‌گرایی عوامل دخیل در تقابل آمریکا و ایران در غرب آسیا و چگونگی به‌وجود آمدن بحران و تنش در دو دهه‌ی اخیر به روش تبیینی-تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی مورد بررسی قرار گیرد.

ژئوپلیتیک ایران و رشد منازعات میان ایران و آمریکا

ایران جزء معدود کشورهایی است که با پانزده همسایه در چهار زیرسیستم منطقه‌ای: خلیج فارس، آسیای مرکزی-قفقاز، شرق مدیترانه و آسیای جنوب غربی قرار گرفته است (حاجی یوسفی، ۱۳۸۷: ۱۳). این کشور تا پیش از سال ۱۳۵۷ یکی از دو ستون مهم دکترین آمریکا در غرب آسیا، برای مهار شوروی محسوب می‌شد، پس از آن به اصلی‌ترین کنشگر راهبردی تجدیدنظرطلب و یک قدرت برتر منطقه‌ای تبدیل گشت (نجفی و زیبایی، ۱۴۰۲: ۶۵). با پیروزی انقلاب اسلامی، حضور مداخله‌گرایانه آمریکا در ایران پایان یافت و موقعیت قدرت نرم ایران ارتقا یافت و از یک کنشگر حاشیه‌ای به کنشگر مستقل با آموزه‌های دینی تبدیل گشت (میرحسینی و عیوضی، ۱۳۹۸: ۱۴۴). با پیروزی انقلاب اسلامی در بهمن ۱۳۵۷، روابط دوستانه دو دولت به روابط خصمانه تبدیل شده است. سران آمریکایی می‌پنداشتند موج انقلابی‌گری در ایران باقی می‌ماند اما باید به شکل دیگری سیاست‌ها و منافع گذشته‌ی خود را در منطقه دنبال نماید.

ریشه منازعه بین مردم ایران و آمریکا سابقه طولانی‌تری داشت به طوری که در سال ۵۸ خودنمایی کرد مانند کودتای ۲۸ مرداد و سرنگونی دولت مصدق، تحکیم پایه‌های استبدادی پهلوی دوم، کاپیتولاسیون و تحقیر ملت ایران بر اعطای مصونیت قضایی. بعد از انقلاب نیز آمریکا تلاش کرد از راه‌هایی نظیر کودتای نوژه، تحریک صدام در راه‌اندازی جنگ علیه ایران و حمایت از آن، تحریم‌ها، مقابله با سیاست‌های ایران در سازمان‌های بین‌المللی، حمله به سکوها و چاه‌های نفتی و هدف قراردادن هواپیمای مسافربری و دیگر بحران‌آفرینی‌ها تا اینکه ایران را به تبعیت خود درآورد. با پایان یافتن جنگ، آمریکا با متهم کردن ایران به حمایت از تروریسم، نقض حقوق بشر^۲، تلاش برای دستیابی به سلاح هسته‌ای^۳، تحریم‌های اقتصادی-سیاسی شخصیت‌ها و مؤسسات، مصادره اموال، جنگ نیابتی^۴، ناامن‌سازی مرزها، حمایت از گروهک‌ها و مخالفین

1. Mearsheimer
2. Human rights
3. Nuclear weapon
4. proxy war

نظام، تبلیغات وسیع رسانه‌ای، اقدامات را شدت بخشید. امام خمینی (رحمه الله علیه) رابطه ایران با آمریکا را به «گرگ و میش» تشبیه کردند که میان این دو را آشتی نیست (امام خمینی (رحمه الله علیه)، ۱۳۸۷: ۷۵) اما دلیلی که می‌تواند باعث بحران میان دو کشور شود، رفع تهدید بر اساس سیاست «اقدام یا حمله پیش‌دستانه» است. با این استدلال دشمنی ایران و آمریکا، وجهه پایداری آن قوی‌تر بوده و در کوتاه‌مدت، انتظار بهبودی آن کمی دور از ذهن است.

عمده اشکال تضاد منافع آمریکا و ایران

آمریکا بعد از فروپاشی شوروی و خروج از نظام دوقطبی^۱ به دنبال پیاده‌سازی یک نظم جهانی جدید^۲ بر اساس آموزه‌های آرمان‌گرایی ویلسون^۳ بود. بدین‌گونه که کشورها در چارچوب سیاست‌های کلی رهبر نظام جهانی به ایفای نقش خود پردازند. این مهم در زمان ریاست جمهوری بوش^۴ پدر و حادثه‌ی جنگ خلیج فارس، حمله به افغانستان و عراق بعد از ۱۱ سپتامبر و مبارزه با تروریست به منظور سلطه و تداوم نظام هژمونیک آمریکا بر نقاط مهم به مرحله اجرا درآمد. با پدید آمدن انقلاب اسلامی یک دهه پیش از این، که هیچ‌کدام از نظام‌های شرقی و غربی را برنناخته و داعیه‌دار طرح جدیدی از حکمرانی بود، مخاطراتی را برای برنامه‌های آمریکا به همراه داشت (ستاری‌خواه و کولیوند، ۱۴۰۲: ۱۲۹-۱۲۶). ایران معتقد است نظم جهانی آمریکایی، معیار و راهبردی برای جهانی‌سازی مطلوب نیست در این میان وجود بازیگران رقیب، پیاده‌سازی چنین نظمی را با چالش مواجه ساختند (عیوضی، ۱۴۰۱: ۱۹-۱۸). به این دلیل که منافع ملی آمریکا فقط به منافع دفاعی-امنیتی و رفاهی-اقتصادی خلاصه نمی‌شود، بلکه شامل منافع نظم جهانی و ایدئولوژیک و گسترش، استمرار و تحکیم ارزش‌های آمریکا می‌شود (جمشیدی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۰۹). بر اساس برنامه درازمدت (تا ۲۰۲۵ میلادی)، منافع راهبردی آمریکا شامل بقای رژیم اشغالگر قدس، تکامل روند صلح غرب آسیا، دسترسی به نفت و کنترل تروریسم است. اکثر منافع در ژئوپلیتیک تشیع^۵ قرار دارد. اغلب مطالعات در مورد سیاست آمریکا در جهان نشان می‌دهد که غرب آسیا نقشی کلیدی در اهداف مداخله‌گرایی بازی می‌کند و آمریکا در راهبردهای خویش در منطقه با ممانعت‌ها و چالش‌هایی از سوی ایران مواجه شده است. برخی از متغیرها عبارت‌اند از: ۱. اصالت و اعتبار تاریخی و فرهنگی میراث امپراطوری باستانی ایران ۲- تعهد به منطقه‌گرایی شیعی (اردستانی، ۱۳۷۸: ۲۸). ۳- ایران به‌عنوان کانون پرگار منابع هیدروکربنی منطقه راهبردی غرب آسیا.

1. Bipolar system
2. New World Order
3. WILSON
4. George Herbert Walker Bush
5. Geopolitics of Shiism

ایران نیز با موقعیت راهبردی و ویژه اقتصادی^۱، حضور آمریکا و ایجاد پایگاه‌ها در اطراف خود و کشورهای همسایه را تهدید دانسته و موضوعی که اهمیت می‌یابد؛ تفکر درباره‌ی مدل بازدارندگی منطقه‌ای^۲ ایران است. یکی از تعاریف «بازدارندگی^۳» توسط جورج و اسموک ارائه شد. آن‌ها بازدارندگی را، اقتناع حریف مبنی بر این‌که هزینه‌ها یا خطرات عمل را سنگین‌تر از مزایای آن تعریف کرده‌اند (جورج و اسموک^۴، ۱۹۷۴: ۱۱). پس با تغییر محیط ایران، چرخه راهبردی‌اش تغییر یافت. تهدیدات منطقه‌ای، سیستمی و مجموعه متغیرها، ایران را به اتخاذ «سیاست بازدارندگی^۵» برابر تهدیدات سوق داد. یکی از بازدارندگی‌های ایران توجه به پایگاه‌ها در منطقه و اطراف مرزهای آبی‌خاکی است که «دیپلماسی» به‌مانند یکی از رئوس مثلث در خدمت سیاست بازدارندگی ایران به‌کارگرفته شد (صالحی و فرح‌بخش، ۱۳۹۵: ۶۲-۶۱). از این حیث ایران تلاش می‌کند با تقویت قدرت و ظرفیت‌های موجود در حوزه دیپلماسی، محیط را برای اهداف راهبردی مطلوب سازد و با استفاده از بازیگران محور مقاومت در سطح منطقه و بازیگری قدرت‌های ضد هژمونیک در سطح جهانی و اتخاذ سیاست همسایگی تهدیدات را برای تحقق اهداف خود به فرصت تبدیل کند.

پایگاه‌های مهم آمریکا و عوامل انگیزشی برای توسعه آن در منطقه

۲۷ کشور با ۳۸ پایگاه که فقط برای غرب آسیا است در حوزه مأموریت «ستاد فرماندهی مرکزی ایالات متحده آمریکا^۶» وجود دارد که ایران نیز در گستره همین چتر است. تعداد پایگاه‌ها به تفکیک کشور بر اساس آمارهای سال ۱۴۰۰ شامل عراق: ۶، عمان: ۶، سوریه: ۵، کویت: ۴، بحرین: ۳، امارات: ۳، عربستان: ۲، رژیم صهیونیستی: ۲، قطر: ۲، ترکیه: ۲، جیبوتی: ۱، مصر: ۱، اردن: ۱ پایگاه است (زارعی، ۱۴۰۰/۰۱/۲۱، کد خبر: ۴۵۲۶۱). این پایگاه‌ها به تناسب فاصله با ایران و اهمیت فرماندهی، شامل ۱. کویت، پایگاه‌ها کویت را شبیه به یک پادگان نظامی آمریکایی کرده که به صورت مشترک با ارتش کویت فعالیت می‌کند. محل استقرارشان پایگاه هوایی احمد الجابر، زمینی الدوحه، جزیره فیلکه، فرودگاه کویت و بندر الحمدی است. اما نیروهای هوایی دریایی و نیروهایی از ستاد فرماندهی کل آمریکا در پایگاه هوایی علی السالم و اردوگاه نظامی عریفجان قرار دارند. ۲. عربستان، از ۱۹۹۰ پذیرای نیروهای آمریکایی در مناطق دمام، هفوف، خبر، تبوک، ینبع، پایگاه ملک عبدالعزیز در ظهران، پایگاه دریایی ملک فهد در جده، پایگاه هوایی ملک خالد در ابها، پایگاه ریاض و پایگاه نظامی الطائف مستقر هستند است. پایگاه هوایی امیرسلطان در جنوب ریاض، مهم‌ترین پایگاه محسوب می‌شود. ۳. بحرین، مقر استقرار

1. Geoeconomics
2. Regional deterrence Model
3. Deterrence
4. George and Smoke
5. Deterrence policy
6. United States Central Command (Centcom)

ناوگان پنجم دریایی آمریکا پایگاه منامه است که حوزه فعالیت آن خلیج فارس دریای عمان و اقیانوس هند است. ناوگان پنجم، ۲۰۰ کیلومتر از ایران فاصله داشته و ناوگان‌های آمریکایی به صورت دوره‌ای مستقر می‌شوند. ۴. قطر، پایگاه هوایی «العدید» در مرکز فرماندهی نیروی هوایی و مقر ستاد مرکزی آمریکا است. فاصله آن تا ایران ۲۷۵ کیلومتر بوده، و بر اساس همکاری «دوحه-واشنگتن» در اختیار آمریکا قرار دارد و از آن برای حمله به عراق و افغانستان استفاده کرد. همچنین، دارای بزرگ‌ترین باند پرواز در خلیج فارس بوده که قابلیت نشست و برخاست هواپیماها و بمب‌افکن‌های یه‌ن‌پیکر؛ به میزان ۱۸۰ فروند را دارد. ۵. امارات، نیروهای آمریکایی از امکانات نظامی مختلفی در امارات برخوردارند مانند پایگاه هوایی الظفره در ابوظبی، فرودگاه بین‌المللی الفجیره، بندر زاید، رشید، جبل علی در دبی و فجیره (حسن‌پور و ترشیزی، ۱۳۹۷: ۸۲-۸۱). از آن جایی که غرب آسیا دارای موقعیت راهبردی و فاصله‌ی جغرافیایی از نیروی فرمانطقه‌ای (آمریکا) که بزرگ‌ترین تولیدکننده سلاح است و بازار مهمی با دروازه‌های باز در قبال تسلیحات سبک و سنگین آمریکا است، میزان هزینه‌های نظامی کشورهای منطقه درصد بالایی از بودجه را به خود اختصاص داده است که با افزایش درآمدها در آمریکا تناسب دارد. (افضلی، ۱۳۸۵: ۱۶۱-۱۶۰). بنابراین، حاکمیتی که بعد از ۱۹۷۹ در ایران شکل گرفت، چالشی را علیه آمریکا و لیبرالیسم جهانی به ارمغان آورد. آمریکا با بهانه سلاح کشتار جمعی، ممانعت از صدور انقلاب، مهار ایران، جلوگیری از حلقه‌های مقاومت و حمایت از متحدان راهبردی به‌ویژه رژیم اشغالگر قدس سعی نمود با ادامه روابط تنش‌آلود با ایران، حضور خود را برای دولت‌های همسایه و افکار عمومی توجیه نماید و با دامن زدن به چالش‌آفرینی، ناامنی و مسابقه تسلیحاتی درآمد ملی خود را افزایش دهد.

اهمیت غرب آسیا (خلیج فارس دریا عمان) در راهبردهای آمریکا

از نظر «جغرافیایی-امنیتی» با فروپاشی شوروی، آمریکا به‌عنوان قدرت جهانی بدون رقیب، فرصتی یافت با اشغال افغانستان و عراق، نفوذ خود را در حوزه خلیج فارس به عنوان «هارتلند انرژی جهان» افزایش دهد. آمریکا با مطرح نمودن برنامه‌هایی چون «خاورمیانه بزرگ و جدید^۲» به روشنی بر اهمیت این منطقه در جمع‌بندی راهبردهای خود، مبنی بر «تنها راه رسیدن به مدیریت انحصاری جهانی» داشتن سلطه انحصاری در غرب آسیا اشاره کرد (عیوضی، ۱۴۰۱: ۲۰). با نگاهی به جنگ‌های اخیر در غرب آسیا، می‌توان دریافت که آمریکا تلاش می‌کند با ناامن جلوه‌دادن منطقه و ناتوانی کشورها در حل بحران‌ها، حضور خود را توجیه نماید (ازدری و عزیز، ۱۳۸۵: ۵۰). طبق سند امنیت ملی آمریکا^۳، همکاری اقتصادی و سیاسی با متحدان از اولویت‌های این کشور است. از این رو با اتهاماتی به ایران و با طرح ایران‌هراسی موجب نزدیکی

1. World energy heartland
2. The great and new Middle East
3. US national security document

کشورهای خلیج فارس به خود می‌گردد و در سطح بین‌المللی اجماع برای فشار را فراهم می‌کند. کلیدی‌ترین عنصر سند امنیت جدید آمریکا، ارتقای جایگاه روسیه و چین در نظام بین‌الملل و محدودیت منابع آمریکا است که باید اولویت‌های خود را مشخص سازد (ماتیس^۱، ۲۰۱۸: ۶-۵). دولت بایدن هم با انتشار سند راهبرد موقت امنیت ملی^۲ در ۲۰۲۱، چین را جدی‌ترین تهدید در آینده مورد توجه قرار داد (بایدن^۳، ۲۰۲۱: ۹-۱۰). این راهبرد را نباید چشم‌پوشی آمریکا از اهمیت غرب آسیا تلقی کرد. این خروج موقت فرصت طلایی برای ایران است تا مسیر پیشرفت را کمی هموار کند، از این حیث بایستی روابط سیاسی-امنیتی خود را در منطقه با همسایگان عادی و اعتمادسازی کند (ستاری‌خواه و کولیوند، ۱۴۰۲: ۱۳۰-۱۲۹). هرچند که «راهبرد دوم» آمریکا بعد از خروج با هدف ایجاد بحران نظامی-امنیتی، فروش تسلیحات و تبدیل منطقه به انبار باروت سلاح‌های غربی، درگیری میان کشورها و مهار محور مقاومت و ایران، برجسته کردن قدرت‌های جدید منطقه‌ای مانند عربستان و ترکیه است؛ از این رو بهترین فرصت و راهکار، اتخاذ سیاست همسایگی جهت بهره‌گیری از تهدیدات منطقه‌ای به‌عنوان یک فرصت از نظم جدید جهانی است. آمریکا در حال «بهبودسازی» حضور نیروهای خود در جهان و «تغییر آرایش نظامی» است. این اقدام امکان حضور نیروهای واکنش سریع در صورت وقوع بحران و دفاع از منافع ذیل را فراهم می‌کند: ۱. منافع اقتصادی: دسترسی به نفت در تأمین نیاز روبه‌رشد کشورهای صنعتی در اولویت است. ۲. منافع سیاسی: نفوذ و حاکمیت آمریکا بر حکومت‌های خلیج فارس، راهگشای تأمین هدف‌های سیاسی و انرژی است. ۳. منافع نظامی با رویکرد جغرافیایی: در جنگ‌ها، ارتباط واحدهای عملیاتی با نیروهای پشتیبان اهمیت دارد. جبهه پشتیبان نیروهای آمریکایی خلیج فارس در اقیانوس هند بوده و ارتباط با ناوگان هفتم و پایگاه راهبردی «دیه گوگاریسیا»^۴ از طریق تنگه‌ی هرمز برقرار می‌شود. برژینسکی^۵ اهمیت منطقه را چنین می‌شمارد: «اگر ما برلین را از دست بدهیم با هزینه‌های بیشتر قادر به حفظ اروپا خواهیم بود؛ ولی اگر اوضاع در خلیج فارس وخیم شود، پیامدهای آن حدی بوده که مانع از ایجاد خطوط دفاعی در بقیه جهان خواهد شد» (مرادیان و صادقی‌گوغری، ۱۳۹۲: ۱۵۵-۱۵۲). از این رو، این ادبیات نشان‌دهنده اهمیت خلیج فارس و دریای عمان بر اقتصاد سیاسی بین‌الملل است. حمله شبه نظامیان حوثی یمن به کشتی‌ها و ناوشکن‌های آمریکایی و متحدان راهبردی آن که در حمایت از کشتار رژیم صهیونیستی علیه مردم غزه مشارکت داشتند، توانست اقتصاد غرب را با چالش جدی روبرو سازد.

1. Mattis
2. Temporary National Security Strategy Document
3. Biden
4. Diego Garsia
5. Brzezinski

اهمیت نظامی خلیج فارس در راهبردهای امنیت آفرینی ایران-آمریکا و بازیگری محور عبری-عربی-غربی

آبراه خلیج فارس و تنگه هرمز به دلیل اهمیت راهبردی، یکی از ۱۴ نقطه‌ی مهم جهان به شمار می‌رود و نقش ایران در امنیت منطقه، از نگاه غرب در مهندسی تهدیدات دارای جایگاه محوری است. ایران می‌تواند هر لحظه که اراده کند، بر ۵۰ درصد از بازار انرژی جهان اثرگذار باشد. همین اهمیت توجه قدرت‌های بزرگ جهانی را به خود جلب نموده است. نزدیکی جغرافیایی و تعاملات سیاسی-اجتماعی همسایگان و آسیب‌پذیری‌های متقابل به حدی است که می‌توان امنیت و ناامنی در خلیج فارس را به‌هم پیوسته ارزیابی نمود. اما دلیل عمده‌ی تمرکز غرب بر خلیج فارس در صدر راهبردها، جلوگیری از افزایش نفوذ و مانور ایران است. مداخله قدرت‌های بین‌المللی و بیرونی منجر به ناکامی تلاش‌های درونی برای امنیت و مشارکت بازیگران بومی شده؛ لذا راهبردهای امنیتی ایران و آمریکا برای امنیت در خلیج فارس در سطوح نظامی، سیاسی و اقتصادی متفاوت‌اند. شایان ذکر است که پس از خروج انگلستان از خلیج فارس، ایده اولیه پیمان منطقه‌ای را ایران خواستار شد (ساب و پاول^۱، ۲۰۱۹: ۸). در ایجاد پیمان منطقه‌ای تشریح موقعیت سیاسی شیخ‌نشین‌های نفتی اهمیت دارد. همگی از بحران‌های مشترک هویت، مشروعیت، نمایندگی، فقدان احزاب و حقوق شهروندی و جامعه‌ی مدنی رنج می‌برند. به‌علت فقدان الگوهای بومی برای توسعه امنیتی-اقتصادی هر یک از قدرت‌های منطقه‌ای (ایران، عربستان، ترکیه و رژیم اشغالگر قدس) به‌دنبال تغییر قواعد و تأمین منافع خود با اتحادیه‌های فرامنطقه‌ای (آمریکا) وابسته بوده که خود مشکلاتی را در ایجاد یک شبکه امنیت متقابل دست‌جمعی بومی فراهم کرده و کمکی به حل مشکلات منطقه نمی‌کند (عالیفرجا و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۹-۴۵)؛ بلکه تخاصم، بی‌ثباتی و فاصله میان همسایگان را به‌دلیل تفاوت رویکردهای امنیتی آمریکا و شرکای منطقه‌ای آن با قدرت منطقه‌ای چون ایران را افزایش می‌دهد. نمونه این تعارض تا به امروز، همکاری عربستان و رژیم صهیونیستی است که پس از برجام علنی‌تر شد و در همکاری راهبردی با آمریکا پس از آمدن ترامپ^۲، برای تغییر موازنه قدرت به زیان ایران گام برداشتند. به‌طور خاص، پس از جنگ ۳۳ روزه و سال ۲۰۰۶، سیاست خارجی رژیم اشغالگر قدس در قبال خلیج فارس و غرب آسیا از دو اصل پیروی کرده است: اصل اول: عادی‌سازی روابط با عربستان، متحدین عرب و ترکیه؛ اصل دوم: تقابل با ایران و متحدین منطقه‌ای به‌عنوان چالشگر امنیتی این رژیم. رژیم صهیونیستی و لابی یهودیان در آمریکا، بر بازشناسی اقدامات هسته‌ای، موشکی و منطقه‌ای ایران به‌عنوان تهدیدی بین‌المللی تمرکز دارند و غربی‌ها را در متوقف‌سازی فعالیت‌ها ترغیب و تحت فشار قرار داده‌اند (سمیعی و کمالی، ۱۴۰۱: ۱۱۲-۱۱۳). از انگیزه‌های آمریکا برای کنترل بر فعالیت‌های هسته‌ای و موشکی، نگرانی از امنیت رژیم اشغالگر

1.Saab & Pavel

2.Trump

قدس است. آمریکا و رژیم صهیونیستی نگران‌اند که با توسعه‌ی توان نظامی ایران و رسیدن به سلاح هسته‌ای، گروه‌های مقاومت در آینده بدان تجهیز شوند (عباسی و حمیدفر، ۱۳۹۹: ۱۱). آمریکا و عربستان نیز روابط دیرینه اقتصادی-تسلیماتی یا پترو دلاری دارند. این ثروت نفتی موجب شد که آمریکا به دموکراسی‌ستیزی و نقض حقوق بشر در عربستان حساسیتی نشان ندهد و قدرت مانور فراوانی برای عربستان در منطقه و جهت‌دهی به روندهای موردنظر فراهم کرده است؛ اما توافق هسته‌ای با ایران، نگرانی‌هایی برای محور عبری-عربی به وجود آورد. چون از نفوذ ایران شیعی در گروه‌ها و کشورها در کنار قدرت موشکی-پهپادی که در جدی‌ترین رویارویی و هدف قراردادن پایگاه عین الاسد بعد از اقدام جنگی علیه شهید سلیمانی و ابومهدی المهندس آن‌ها را با هراس مواجه ساخت. پس مقابله با ایران هسته‌ای، مهار جبهه مقاومت و تغییر توازن قدرت در منطقه به ضرر ایران موجب شده؛ سه بازیگر سیاست‌های نسبتاً یکسانی را در پیش گیرند.

نسبت طرح جنگ‌های نیابتی و خاورمیانه بزرگ با توسعه توان موشکی ایران

جنگ نیابتی یا وکالتی با حمایت‌های مالی، تسلیحاتی و تبلیغاتی از کشورها یا گروه‌های مسلح ثالث با هدف تضعیف یا فشار صورت می‌پذیرد. آمریکا نیز به‌علت ترس از دست‌دادن متحدان و شکل‌گیری گفتمان مقاومت^۱ از جنگ‌های نیابتی^۲ در سوریه، یمن و عراق برای حصول منافع و عاملی جهت بازتعریف نظم نوین منطقه استفاده می‌کند (ابوالحسن شیرازی، ۱۳۹۴: ۸۳). درگیری نظامی آمریکا و متحدین با ایران به دلیل: پیوستگی موزاییکی مردم در داخل، وجود هسته‌های غیرایرانی هم سو در محور مقاومت، داشتن روحیه‌ی دفاع ملی از سرزمین، خودکفایی‌های دفاعی و مخالفت افکار جهانی، رؤیای تجاوز به ایران را به امری ناممکن تبدیل کرده است. برخی از اهداف جنگ نیابتی علیه جمهوری اسلامی ایران عبارت است از:

۱. توازن قوا و برتری ژئوپلیتیکی به نفع آمریکا در منطقه؛

۲. فروش میلیاردها دلار تسلیحات؛

۳. ضربه به اقتصاد روسیه و ایران و ناامن کردن مسیر صادرات گاز؛

۴. تضعیف محور مقاومت با فرسایشی شدن جنگ؛

۵. فراهم کردن صادرات گاز از رژیم صهیونیستی به اروپا؛

۶. متلاشی کردن مرزها جهت دستیابی به خاورمیانه‌ی بزرگ؛

۷. شکست پروژه‌ی یک کمربند و یک‌راه از مسیر ایران.

این جنگ‌ها هدف کوتاه‌مدت تضعیف محیط راهبردی ایران و بلندمدت، طرح خاورمیانه‌ی بزرگ و تغییر سرحدات را دنبال می‌کند (پارساپور، ۱۳۹۴: ۲). همچنین، بعد از جنگ عراق علیه

1. Discourse of resistance

2. Proxy Wars

ایران، جمهوری اسلامی ایران از «امنیت» شگرفی در محیطی بی ثبات برخوردار شد و تأثیرگذاری معنوی آن بعد از سقوط طالبان در ۲۰۰۱ و صدام در ۲۰۰۳، نسبت به گذشته افزایش پیدا کرد. پس عامل «امنیت» انگیزه لازم را جهت چالش آفرینی داد که مهم ترین آن استفاده از جنگ های نیابتی مانند داعش بود. ایجاد فتنه میان گروه های متضاد دینی-مذهبی و سیاسی-قومی دیگر حربه ای است که غرب و متحدان علیه ایران به اجرا گذاشتند اما نبردهای نیابتی با ارسال تروریست از ۸۰ کشور به سوریه وارد گام عملیاتی شد و با تجاوز به یمن به اوج رسید. انگیزه ی محوری آمریکا به ضرورت مدیریت هزینه ها، انزجار مردم آمریکا و سابقه جنگ هایی در غرب آسیا (افغانستان و عراق) و هزینه های سیاسی برای دولت آمریکا در خانه به همراه داشت (قیاسوندی و ترکاشوند، ۱۳۹۶: ۱۹۸) مربوط است. از این رو، آمریکا برای مدیریت منطقه و مهار، سعی در برهم زنی امنیت و منافع ایران در محیط پیرامونی اش دارد. هر چند آمدن ترامپ و مواضع سختی که نسبت به ایران داشت، عامل نزدیکی اضلاع مثلث عبری-عربی-غربی شد و عربستان به عنوان متحد منطقه ای صاحب نفت به شرکت در جنگ های نیابتی پردازد و با بحران در حوزه نفوذ ایران یا با حمایت هایی که در توسعه مدارس وهابی-سلفی کرد، حلقه محاصره را بر ایران تنگ نماید (قیاسوندی و ترکاشوند، ۱۳۹۶: ۱۹۹). به تعبیری با جنگ نیابتی-تروریستی شاهد ایجاد واگرایی میان دولت های منطقه و تغییر دشمن از آمریکا-رژیم صهیونیستی به شیعیان و تقابل با محور مقاومت و بهانه ای جهت حضور فرامنطقه ای «آمریکا و ائتلاف» بودیم (میرحسینی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۴). البته جنگ های نیابتی علیه کشور اقدام کننده، هزینه هایی مانند گسترش دامنه فعالیت های داعش از سوریه و عراق به فرامنطقه داشت و بیم آن می رفت که کنترل آن از دست بانیان خارج گردد. خود، سنتی الهی را یادآوری می کند «آنان مکر کردند و خدا هم مکر کرد و خدا بهترین مکر کنندگان است» (آل عمران، ۵۴). پس جنگ نیابتی در منطقه نه تنها ایران را محدود نکرد، بلکه با درخواست کشورها برای کمک نظامی-مستشاری، نفوذ و جبهه های معنوی ایران تا مدیترانه گسترش یافت. پس در جهان بحران زا و آنارشیک که تهدیدات امنیتی و بحران های منطقه ای به اشکال گوناگون وجود دارد و در غرب آسیا به علاوه تجربه ایران (اشغال و دفاع مقدس) و به علت موقعیت راهبردی، اقتصادی و جغرافیایی در بروز رسانی و توسعه قدرت و ادوات رزمی باهدف بازدارندگی از این قاعده مستتتا نیست. در این میان توسعه موشک های دوربرد بالستیک^۱ از نوع نقطه زن به علت شرایط منطقه، جایگاه محوری دارد. داشتن تسلیحات برد بلند نقش بسزایی در روندهای سیاسی آغاز و پایان جنگ ها داشته است. ورود موشک های بالستیک به کشورها پیامدهایی در سطح منطقه ای و بین المللی داشت و فواصل محیط درگیر نظامی را کم اهمیت کرد (کوردسمن^۲، ۱۹۹۹: ۴۹). بعد از انقلاب و شروع جنگ به علت حملات موشکی بعث به شهرها، ایران برای پاسخ حملات به کمک کشورهای لیبی، سوریه و کره

1. Development of long-range ballistic missiles
2. Cordesman

شمالی، موشک‌هایی را علیه مواضعی مورداستفاده قرارداد که منجر به تغییر روند جنگ شد (ال من^۱، ۲۰۱۶: ۶). پس از جنگ، شرایط منطقه‌ای ایران را وارد گامی از تهدیدات نمود مانند: حمله صدام به کویت و بعد حمله آمریکا، متحدان بین‌المللی و عرب به عراق که تهدیدات خطرناکی را متوجه ایران کرد و با توجه به ضرورت‌های محیط جغرافیایی بحران‌زا، اقداماتی برای توسعه فناوری موشکی و راداری برای مقابله با تهدیدات انجام داد. عوامل پیش‌ران این عرصه عبارت‌اند از: ۱. تجربه دفاع مقدس به‌عنوان طولانی‌ترین جنگ متعارف و تحمل ۵ سال بمباران عراق بر شهرهای ایران (مؤمن‌زاده، ۱۳۹۲: ۱۵۱). ۲. رهنامه بازدارندگی: تنش ایران و متحد آمریکا، رژیم اشغالگر قدس منجر شد که تهدیداتی متوجه ایران شود (ال من، ۲۰۱۶: ۲). ۳. اثرپذیری از مسابقه تسلیحاتی: وجود درگیری در جهان رابطه‌ای مستقیم با رفاه مردم کشورهای غربی دارد. (رضوانی، ۱۳۹۴: ۲۶). ۴. اهمیت راهبرد موازنه از راه دور^۲: بهره گرفتن از قدرت نیابتی هم پیمانان در مناطق مهم برای موازنه‌سازی با قدرت‌های منطقه‌ای ناهمسو و ضد هم‌مونی یا قی (جمشیدی و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱۱). بنابراین، هر کشوری راهبرد دفاعی خود را با توجه به میزان آسیب‌پذیری جغرافیایی، ضریب امنیتی، تهدیدات محیطی، اقدام‌های پدافندی در قبال دشمنان در به‌کارگیری قدرت برای مقابله با تهدیدات نسبت به منافع ملی انجام می‌دهد (نوروزی، ۱۳۸۵: ۱۰۰). چون مسئله ایران و رژیم اشغالگر قدس در چارچوب بازی با حاصل جمع صفر^۳ است و وجود این رژیم علی‌رقم عدم مرز مشترک برای ایران غیرقابل تحمل و رژیم صهیونیستی نیز ایران را به دلیل قدرت موشکی، برنامه هسته‌ای و نفوذ در جهان اسلام، تهدیدی برای خود می‌داند و با داشتن عمق جغرافیایی کم، پیوسته مراکز ایران را به پشتوانه آمریکا مورد تهدید و فشار نظامی-امنیتی قرار می‌دهد (نیکو و سویلی، ۱۳۹۶: ۱۳۹). مضافاً آمریکا و کشورهای ناتو^۴ اعلام داشتند، استقرار سامانه موشکی در شهر «مالاتیا» ترکیه با فاصله ۵۴۰ و ۱۲۰۰ کیلومتری از مرز بازرگان و تهران با قابلیت شناسایی از مسافت ۴۷۰۰ کیلومتری در سال ۲۰۱۲ در تنها کشور مسلمان عضو باهدف مقابله با قدرت بالستیک ایران است. البته عضویت ترکیه در ناتو که ناشی از شرایط جنگ سرد بود، از دو جهت برای آمریکا حائز اهمیت است: نخست «نیروهای نظامی آن بعد از آمریکا از نظر استعداد مقام دوم را در کشورهای عضو دارد» و «امکان واگذاری پایگاه‌ها و پشتیبانی لجستیکی به ناتو» اشاره کرد (احدی و تنهایی، ۱۳۹۲: ۳۲-۴۳-۴۴). پس استقرار سامانه موشکی در مرزهای ایران را باید با هدف‌های چندمنظوره و تهدید امنیت ایران، روسیه و حفاظت از شرکا دانست و توانمندی دفاعی ایران جهت خنثی‌سازی تهدیدات آمریکا و شرکا بوده و هدف اصلی راهبرد «بازدارندگی» است.

1. Elleman
2. Remote balancing strategy
3. Zero sum game
4. North Atlantic Treaty Organization

تهدیدات حضور متحدان آمریکا در باکو

ایجاد گذرگاه^۱ زنگزور بین آذربایجان و نخجوان قطعاً موجب برهم خوردن جغرافیای منطقه‌ی قفقاز جنوبی خواهد شد و ایران نیز با ایجاد این گذرگاه، تماس سرزمینی خود را با ارمنستان از دست خواهد داد و قطع شدن گذرگاه شمال-جنوب را در پی دارد. مانور نظامی ایران در مرزهای شمال غربی، خود نشان بر عزم راسخ از پذیرفتن چنین گذرگاهی است. زنگزور محلی برای قدرت نمایی میان ایران، آذربایجان، ارمنستان، ترکیه و کشورهای فرامنطقه‌ای مبدل گشته است. پیامدهای اخیر منطقه قفقاز جنوبی را می‌توان از جانب رژیم صهیونیستی و ترکیه با پشتیبانی اتاق فکری‌شان و آموزه‌های اسرائیلی‌ها باهدف تقابل و تضعیف نمودن منافع ایران و کسب منافع اقتصادی، سیاسی و ایدئولوژیکی برشمرد. سیاست رژیم اشغالگر قدس متأثر از شیوه‌ی شکل‌گیری و قرارگیری جغرافیایی، تلاش برای بقا و فائق آمدن بر تنگنا روابط با همسایگان جهت تبدیل به قدرت بلامنازع منطقه‌ای بوده است. از این رو در دو دهه اخیر در سه منطقه آسیای غربی، مرکزی و حوزه مدیترانه و قفقاز فعالیت‌های چشم‌گیری برای کسب قدرت، تامین انرژی، ارتقا جایگاه، کاهش دغدغه‌های امنیتی و کنترل دشمنان مبتنی بر دکترین «اتحاد محیط پیرامونی و نگاه به ماورای حصار عرب» از آموزه‌های بن‌گوریون^۲ به عمل آورد. مجاورت جمهوری باکو با ایران و مشکلات و چالش‌های جغرافیایی بعد از فروپاشی شوروی که در حوزه قفقاز و آسیای مرکزی به عنوان حلقه واسط میان چین، جهان اسلام و قاره سبز بود (سیفی و حسونند، ۱۴۰۱: ۸۵)، این فرصت را برای حضور رژیم صهیونیستی در محیط پیرامونی ایران در قالب بازی با حاصل جمع صفر در سیاست و جهانی‌بینی منطقه‌ای طرفین (ایران و رژیم اشغالگر قدس) فراهم ساخت. ایران نیز همواره به دلیل عوامل اشتراکی عمیق مذهبی-تمدنی از آذربایجان حمایت کرد، اما آذربایجان در سیاست رژیم اشغالگر قدس-ترکیه گرفتار شد که با چهره نوعثمانی‌گری به رهبری اردوغان^۳ برای ترکستان بزرگ و عربستان و ناتو به‌عنوان هم‌پیمانانش، که به دنبال منافع خویش هستند قرار گرفت. ترکیه با وارد کردن گروه‌های تکفیری از سوریه در حین جنگ آذربایجان و ارمنستان در قفقاز جنوبی و مرزهای شمال غربی ایران در پی برهم زدن موازنه قدرت با ایران (مصطفوی، ۱۴۰۰: ۸-۶)، انجام عملیات‌های مخمل نظم در داخل ایران همچون حمله به شاه‌چراغ و رسیدن به منابع هیدروکربنی دریای کاسپین است. مضافاً به دنبال امت‌گرایی عثمانی به‌جای امت‌گرایی شیعی در آذربایجان در مقابل آذری‌های ایران است. اسلام‌گرایی پان‌ترکیستی، ایران شیعی را در ضدیت با اسلام می‌داند که ریشه آن به جنگ‌های صفوی-عثمانی برمی‌گردد و ترکیه گمان می‌کند با این سیاست می‌تواند، ترسیم نامتوازی از مرزهای شمال شرقی را به محورهای تورانی ترکمنستان و ازبکستان متصل سازد و ترکستان بزرگ را شکل دهد. رژیم اشغالگر قدس نیز در

1. Corridor
2. Ben Gurion
3. Erdogan

همکاری با آنکارا با کمک استراتژیست‌های ترکی-اسرائیلی که شیعیان آذربایجان را مقابل خود می‌بینند، موضوع «آذربایجان واحد» را مطرح و اهداف تجزیه‌طلبانه‌ای را برای ناآرامی در آذربایجان ایران دارند. هدف رژیم صهیونیستی، حمایت از یهودیان قفقازنشین با کنیسه‌سازی و گسترش حوزه نظامی با ساختن کارخانه‌های تسلیحات است (مصطفوی، ۱۴۰۰: ۹). مضافاً حضور در یک کشور اسلامی (باکو) با تغذیه آبشخوری فرهنگی-تمدنی از ایران به جاسوسی و شکست قبیح تقابل اسلامی-صهیونیستی و کسب مشروعیت کمک کند. در کل حضور آمریکا و متحدان در باکو اثرات مخربی برای امنیت ایران در پی خواهند داشت:

الف- تهدیدات سیاسی: حمایت آمریکا از طرح‌هایی به ضرر ایران در بحران قره‌باغ، ورود آمریکا به مسئله رژیم حقوقی خزر، کنارگذاشتن ایران از مجموعه امنیت منطقه‌ای، افزایش قدرت چانه‌زنی باکو در برابر ایران، تهدید الگوی ایرانی‌اسلامی و تبلیغ الگوی سکولار ترکیه، اتهام جاسوسی به ایران، تحریف تاریخ گذشته تمدنی جمهوری باکو در ارتباط با ایران.

ب- تهدیدات اقتصادی: مخالفت با انتقال نفت از مسیر ایران، مخالفت با حضور شرکت‌های ایرانی در ائتلاف و مشارکت نفت-گاز آذربایجان^۱، ایجاد انسداد و چالش در مسیر گذرگاهی یک کمر بند و یک جاده چین، عبوری از ایران با هدف داشتن اهرم کنترل و فشار در شریان ارتباطی احدائی برای چانه‌زنی‌ها و تحت فشار قرار دادن محور شرقی و کنترل شریان ترانزیتی-ریلی عبوری از حوزه سرزمینی و پیرامونی ایران.

ج- تهدیدات زیست‌محیطی: مسلح کردن باکو به سلاح‌های میکروبی، توسعه شتابزده استخراج هیدروکربن استحصالی از دریا کاسپین و عدم توجه به مخاطرات آلودگی دریایی با هدف افزایش درآمدهای بودجه‌ای و صرف آن در امور تنش‌زا، توسعه پایگاه‌ها و آزمایشگاه‌های زیستی^۲.

د- رقابت تسلیحاتی: بیم تقویت چرخه نفتی-تسلیحاتی باکو-تل آویو به گونه‌ای که ۶۰ درصد از سبد تسلیحات پیشرفته باکو از رژیم اشغالگر قدس وارد می‌شود و در عوض ۴۰ درصد از نیاز انرژی هیدروکربنی رژیم صهیونیستی از باکو مرتفع می‌شود. از مهم‌ترین دلایل تداوم اقدامات خصمانه و ضد بشری صهیونیست‌ها در اقدامات مخرب غرب آسیا و نبرد با محور مقاومت و به ویژه فجایع انسانی و نسل‌کشی در قبال مردم غزه است.

ه- تهدیدات نظامی-امنیتی: حمله به ایران از آذربایجان، ناتویزه‌کردن خزر، استفاده از اختلافات ایران-آذربایجان، ادعای آذربایجان در همکاری نظامی ایران و ارمنستان، تقویت جریان استقلال طلبانه در قالب آذربایجان واحد، ناامن‌سازی شمال غربی ایران با اختلافات قومی را شامل می‌شود (متقی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۱۳-۱۱۲). هرچند ایران بر اساس سیاست اصل حسن همجواری، توسعه مناسبات منطقه‌ای-همسایگی، ترانزیتی و تسامح و تساهل پس از استقلال باکو

1. Oil-Gas Consortium
2. Biological laboratories

از شوروی در دهه ۱۹۹۰ و به دلیل منابع انرژی هیدروکربنی اهمیت بسزایی در همسایگی شمالی ایران داشت، سعی شد روابط مساعدی در حوزه‌های مختلفی: رژیم حقوقی دریای مازندران، اختلافات قومی با وجود جمعیت ۸۵ درصدی شیعه به علت تبلیغات‌های فرهنگی اتاق‌های عملیات فکری مبتنی بر آموزه‌های بن گوریون با هدف واگرایی با ایران انقلابی و پیاده‌سازی سکولاریزم شاهد نبودیم. مداخلات و فشارهای آمریکا از طریق متحدان راهبردی علیه جمهوری اسلامی ایران به مثابه یک پروژه تلقی می‌شود. تنها گزینه‌هایی ایران از این شرایط توانمندسازی نظامی و اقتصادی همراه با دیپلماسی سیاسی و نظامی است.

بنابراین، آمریکا در سیاست راهبردی و پیشینه‌سازی منافع ملی خود به منطقه راهبردی غرب آسیا متمرکز شده است. این منطقه از یک طرف به دلیل توانمندی‌های انرژی، تمدنی، نقش جغرافیایی توزیع و تولید انرژی، حلقه وصل بین قاره‌ای، وجود آبراهه‌ها و تنگه‌های مهم مواصلاتی و از طرف دیگر نقش ویژه جمهوری اسلامی ایران در تقابل با راهبرد توسعه‌طلبانه آمریکا حائز اهمیت است. از این رو، بر اساس مبانی فکری رؤسای جمهور آمریکا و دکترین‌های امنیتی-راهبردی، دولت‌های مستقل منطقه غرب آسیا که خواهان نقش مستقل هستند بایستی محدود و مهار شوند. ایران نیز با توجه به ایدئولوژی اسلام-شیعی، منطق مبارزه با اشکال گوناگون استکبار، از مهم‌ترین تهدیدات منافع خارجی آمریکا به‌ویژه در تقابل با رژیم صهیونیستی و متحدان استراتژیک آن است. از این رو، یکی از وجوه تقابل‌جویانه آمریکا برای مهار ایران، استفاده از عنصر نظامی-امنیتی در قالب پایگاه‌سازی در زیست‌جهان پیرامونی ایران، اعمال جنگ‌های نیابتی، تقویت و حمایت از توسعه‌طلبی‌های رژیم صهیونیستی، اشاعه فرهنگ لیبرالیستی جهت الگوسازی نظم آمریکایی در برابر الگوی مقاومت، تروریسم، ترویج ایران‌هراسی و تغییر راهبرد مبارزه منطقه‌ای از صهیونیسم به ایران است.

بنا به منظومه نگاه امام خمینی رحمه الله و رهبر معظم انقلاب، تقابل ایران-آمریکا بنا بر هستی‌شناختی و معرفت‌شناختی در بعد نظامی-امنیتی امری اجتناب‌ناپذیر، ذاتی و تمدنی است. از این رو، مرتفع‌سازی این تعارض در کوتاه زمان با توجه به شاکله ثابت فکری آمریکایی‌ها (زبان زور، سیاست تهدید و ارباب) بنا بر اهمیت منطقه در راهبردهای آمریکا و با توجه به تجربه تاریخی، امری زمان‌بر است. به همین دلیل، جمهوری اسلامی ایران برای تأمین منافع و اهداف ملی درازمدت خود در برابر آمریکا و متحدان استراتژیک آن راهی جز تقویت بنیان‌های دفاعی-امنیتی و گسترش دکنترین مقاومت حزب‌الله لبنان، حشدالشعبی و کتائب حزب‌الله عراق، انصارالله یمن، زینبیون پاکستان، فاطمیون افغانستان، علویون آذربایجان، جنبش‌های جهاد اسلامی، حماس و سرایا الاشر بحرین، ندارد. این کشور با توانمندسازی در ابعاد مختلف و بکارگیری آن در طول دیپلماسی خواهد توانست رویکرد فشار-مذاکره آمریکا و متحدان آن را به امتیازگیری-مذاکره در نهایتاً ایجاد موازنه تهدید و خروج آمریکا از منطقه تبدیل نماید.

نتیجه‌گیری

در معادله امنیت منطقه غرب آسیا برخی از کشورها به مثابه تولیدکنندگان امنیت، (جمهوری اسلامی ایران)، برخی به مصرف‌کنندگان امنیت، (کشورهای عربی) و در این میان ضلع سوم وجود دارد که در جایگاه تولیدکنندگان ناامنی، (آمریکا، اسرائیل و متحدان راهبردی آنها) قرار می‌گیرند که امنیت جمعی را به مخاطره می‌اندازند.

از منظر کلاسیک، مفهوم امنیت به ملت-دولت سرزمینی و به موضوعات و حوزه‌های مرز سیاسی و جغرافیایی بستگی دارد. مرزهای فیزیکی در شرایط جنگ‌و صلح قابلیت شناسایی دوست از دشمن را فراهم می‌سازد. رهیافت واقع‌گرایی به حاکمیت دولت‌ها و نظام بین‌الملل آنارشیک باور دارد، دولت‌ها در صدد امنیت با هر هزینه‌ای هستند و روابط دولت‌ها را به مثابه جنگ قدرت معنی می‌کنند. همچنین با اهمیت یافتن مناطق بعد از جنگ دوم جهانی، غرب آسیا به علت موقعیت ویژه انرژی و جغرافیایی مورد توجه قطب‌های هژمونیک به خصوص آمریکا قرار گرفت. ایران که تا پیش از انقلاب به‌عنوان قوی‌ترین متحد راهبردی آمریکا در غرب آسیا و خلیج فارس به شمار می‌رفت؛ اما با پیروزی انقلاب در رویارویی یکدیگر قرار گرفتند. آمریکا بعد از انقلاب برای حفاظت از منافع خویش و حفظ حیثیت هژمونیک بعد از جنگ سرد و به خصوص ۱۱ سپتامبر با بهانه مبارزه با تروریست القاعده و خطر سلاح‌های کشتار جمعی شروع به گسترش پایگاه‌سازی نظامی و ناامنی در منطقه و حوزه پیرامونی ایران کرد. این رهنامه از دو جهت برای ایران خطر آفرین بود: نخست، حضور نظامی آمریکا در نزدیکی مرزها و تحریک برخی از حکام منطقه علیه ایران که امواج انقلاب حکومت آن‌ها را به مخاطره انداخت. دوم، به محدودسازی اقتصادی و جغرافیایی ایران از طریق پیاده‌سازی لیبرالیسم بر می‌گردد.

از این رو، آمریکا و متحدان راهبردی آن بر اساس معادله تولیدکنندگان ناامنی در منطقه غرب آسیا با ایجاد پروژه ایران‌هراسی و سپس جنگ فرقه‌ای و نیابتی به دنبال براندازی نظام جمهوری اسلامی ایران هستند. ایران نیز بنا به تجربیات جنگ تحمیلی و تهدیدهای متحد آمریکا در منطقه، رژیم اشغالگر قدس و اعراب متحد به مقابله با این تهدیدات در غالب توسعه‌ی توان موشکی مبادرت ورزید. پشتوانه‌ی بازدارندگی ایران برای توسعه‌ی توان بالستیک با حضور سپر دفاعی ناتو در ترکیه و فاصله جغرافیایی با رژیم صهیونیستی در تفکر «بازدارندگی منطقه‌ای» قابل تعریف است. بقای رژیم صهیونیستی، تکامل صلح خاورمیانه (غرب آسیا) و دسترسی به نفت با وجود ایران به‌عنوان واحد ناراضی، تهدیدی برای منافع آمریکا است. این کشور با داشتن پایگاه نظامی در باکو به علت ایجاد اختلافات قومی و اختلال در کریدور شمال-جنوب که باعث تقویت موقعیت متحدان منطقه‌ای آمریکا و توازن رقابت با چین، روسیه و هند می‌شود از اهمیت بسیاری برخوردار است. اسناد راهبرد امنیتی آمریکا نیز نشانگر توسعه پایگاه‌های نظامی و صرف بودجه برای سیاست مهار ایران است. هرچند که امروزه به دیگر نقاط توجه کرده و به دنبال بهینه‌سازی نیروها است، اما انتشار سند راهبرد موقت دولت بایدن نیز کماکان بر اهمیت غرب آسیا برای

آمریکا و حمایت از متحدان و بقا رژیم اشغالگر قدس تأکید دارد. بنابراین، همچنان که امام خمینی (ره) اشاره داشتند رابطه ایران و آمریکا مانند گرگ و میشی است که وجه تقابل آن پررنگ‌تر از تعامل در کوتاه زمان است، پس ایران برای تعامل با آمریکا چاره‌ای جز قدرت‌سازی معنوی و مادی در منطقه و جهان ندارد و باید با سیاست توانمندسازی در عرصه جهانی وارد تعامل شود که منافع ملی و امنیتی-نظامی کشور تأمین گردد. پیشینه‌سازی قدرت نظامی-امنیتی در موازات به‌کارگیری دیپلماسی و انجام مذاکره فعال، اقبال رسیدن به توافق مثبت و پایدار بیشتر شده و امکان رسیدن به تغییر رویکرد سران آمریکایی در قبال ایران از فشار-تحریم-دیپلماسی به امتیاز-دیپلماسی بیشتر می‌شود. البته همه این اقدامات مستلزم عمل به توصیه رهبر انقلاب برای رسیدن به ایران قوی است یعنی در همه زمینه‌ها باید قوی شویم به دشمن اعتماد نکنیم و اتحاد ملی را حفظ کرده اما حتی لحظه‌ای از تلاش دیپلماتیک و مذاکره برای کسب منافع خود دریغ نکنیم.

پیشنهادات و راهبردها

الف. راهبردهای موازنه‌ساز ایران با آمریکا: ۱. استفاده از قدرت نفوذ ایران با توانمندی‌های تمدنی، مذهبی و قدرت محور مقاومت و متحدین منطقه، ۲. تکیه بر واقع‌گرایی تهاجمی ایرانی با اعمال سیاست قدرت‌سازی و تهدید در برابر تهدید، ۳. همکاری با کشورهای مخالف منافع آمریکا، ۴. تشکیل مجمع اقتصادی در منطقه در راستای اعمال و اتخاذ سیاست همسایگی. ب. راهکار راهبردی مقابله با سیاست‌های آمریکا: ۱. تقویت مولفه‌های درونی قدرت، از جمله کارآمدی یا مشروعیت ثانویه نظام.

ج. راهبردهای مقابله با تهدیدات نظامی آمریکا: ۱. همسو کردن کشورهای منطقه، ۲. افزایش فناوری و سطح سلاح و تجهیزات بازدارنده نظامی، ۳. ساخت موشک‌های هوشمند و دوربرد، ۴. اتخاذ سیاست قدرت از ایران، ۵. افزایش قدرت مانور ایران در منطقه، ۶. حساسیت و رصد تغییرات جغرافیایی، راهبردی و اقتصادی، ۷. گسترش ترتیبات منطقه‌ای برای امنیت‌سازی کشورهای منطقه، ۸. گسترش گفت‌وگو مقاومت (امنیت مردم پایه)، ۹. ایجاد نظم نوین منطقه‌ای بدون آمریکا و همکاری و مشارکت همسایگان.

د. راهبردهای مبارزه با سیاست‌های عبری-عربی-غربی: ۱. ادامه فعالیت‌های هسته‌ای صلح‌آمیز با تلاش برای رفع نگرانی‌های منطقه‌ای، ۲. به مخاطره انداختن منافع اقتصادی، سیاسی و امنیتی رژیم صهیونیستی، ۳. تجهیز گروه‌های مقاومت مردمی، ۴. گسترش رهنامه ایران شیعی در بین مردم عراق، لبنان، سوریه، یمن و گروه‌های فلسطینی و رفع سوء تفاهم با دولت‌های منطقه، ۵. استفاده از توان دیگر کشورهای متحد (روسیه و چین) برای کنترل و مدیریت روندها.

همه‌ی این‌ها به نوعی مستلزم عمل به توصیه رهبری در دیدار اعضای ستاد بزرگداشت سالگرد شهید سلیمانی و المهندس است که بیان داشتند: «آمریکایی‌ها اولین سیلی بعد عمل خود را خوردند؛ و سیلی سخت‌تر، غلبه نرم‌افزاری بر هیمنه استکبار خواهد بود» و عامل رسیدن به هدف

را قوی شدن دانستند. در این زمینه چهار توصیه کردند: «در همه زمینه‌ها قوی شوید به دشمن اعتماد نکنید، اتحاد ملی را حفظ کنید و بیش از این که به فکر رفع تحریم باشید، فکر خنثی کردن تحریم‌ها باشید» و خاطرنشان کردند؛ برای رفع مشکلات و تضمین آینده‌ای مترقی باید به وعده‌ها اعتماد نکنیم، زیرا از سوی خوبان نیست. در این راستا اشاره داشتند: «آمریکای ترامپ و اواما و اشخاص دیگر در دشمنی با ایران فرقی ندارند و این دشمنی‌ها معطوف به آمریکای ترامپ یا اواما نیست که با رفتن‌شان تمام شود و نمی‌گوییم برای رفع تحریم‌ها اقدامی نکنید. اگر بتوان راهی برای رفع تحریم و تهدید یافت، حتی یک ساعت نباید تأخیر کرد، چنانچه از سال ۱۳۹۵ قرار بود تحریم‌ها برداشته شود؛ نه تنها برداشته نشد؛ بلکه بیشتر شد. پس چون رفع تحریم و تهدید، دست دشمن است و خنثی‌سازی آن به دست خودمان باید تلاشمان را معطوف به خنثی‌سازی تحریم و تهدید کنیم» (بیانات مقام رهبری خامنه‌ای، ۱۳۹۹، کد خبر: ۴۶۹۴۴).

کتابنامه

قرآن کریم

امام خمینی (رحمه الله علیه)، سید روح الله (۱۳۸۷). صحیفه نور، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام (ره).

بیانات امام خامنه‌ای (۱۳۹۹). «بیانات در دیدار دست‌اندرکاران مراسم سالگرد شهادت حاج قاسم سلیمانی و خانواده شهید»، دفتر حفظ و نشر آثار مقام معظم رهبری
<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=46944>.

ابوالحسن شیرازی، حبیب‌الله (۱۳۹۴). میزان‌سنجی تأثیر رقابت در جنگ‌های نیابتی ایران و عربستان، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، ۵ (۱): ۷۷-۱۰۲.
اردستانی، حسین (۱۳۷۸). جنگ عراق و ایران؛ رویارویی استراتژی‌ها، تهران: انتشارات دوره عالی جنگ.

اژدری، بهروز و عزیززی، پروانه (۱۳۸۵). بررسی تحریف نام خلیج فارس و تبعات سیاسی و امنیتی، انتشارات جهاد دانشگاهی.

احدی، محمد و تنهایی، علیرضا (۱۳۹۲). تأثیر قابلیت‌های موشکی ج.ا. ایران بر سامانه‌ی دفاع موشکی ناتو ترکیه، فصلنامه راهبرد دفاعی، ۱۲ (۴۸): ۳۲-۶۶.

افضلی، رسول (۱۳۸۵). پیامدهای ژئوپلیتیکی یازدهم سپتامبر در منطقه خاورمیانه، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیایی، ۷۵ (۷۵): ۱۷۵-۱۵۵.

افتخاری، قاسم (۱۳۹۹). روش‌شناسی فهم‌کنش اجتماعی انسان با نگاهی به روش‌های رشته روابط بین‌الملل، تهران: انتشارات دانشگاه.

پارساپور، روزبه (۱۳۹۴). «جنگ‌های نیابتی منطقه و طرح خاورمیانه بزرگ»، ماهنامه خلیج فارس و امنیت، مرکز مطالعات خلیج فارس

<http://www.irna.ir/fa/news/81727252>.

- تقوی نژاد، سید مجتبی و رضایی، نیما (۱۳۹۱). ایالات متحده و ایران در تقابل استراتژیک: ابزارهای مقابله ایران در جنگ احتمالی، تهران: نشر شرکت تعاونی انتشارات هورمزد.
- جعفری، علی اکبر و ذوالفقاری، وحید (۱۳۹۶). خاورمیانه و امنیت بین‌الملل قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، بابلسر: نشر دانشگاه مازندران.
- جعفری، علی اکبر و ذوالفقاری، وحید (۱۴۰۱). تحول پارادایمیک در نظریه‌های روابط بین‌الملل، بابلسر: دانشگاه مازندران
- جعفری، علی اکبر و امین، جعفری (۱۳۹۹). استراتژیست‌های آمریکا و شکل‌گیری جنگ‌های مذهبی در خاورمیانه، پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال ۱۰ (۲): ۸۵-۱۱۰.
- جمشیدی، محسن؛ فلاحی، سارا و ایدی، محمد (۱۴۰۲). راهبرد کلان ایالات متحده آمریکا (جوبایدن ۲۰۲۴-۲۰۲۰) در منطقه غرب آسیا و تأثیر آن بر مدیریت راهبردی (سیاسی-دفاعی) جمهوری اسلامی ایران در محور تحت نفوذ. فصلنامه بحران پژوهی جهان اسلام، ۹ (۲۶): ۹۷-۱۱۷.
- حاجی یوسفی، امیرمحمد (۱۳۸۷). ایران و رژیم صهیونیستی از همکاری تا منازعه، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق.
- حسن پور، وحید و ترشیزی برگوئی، علی (۱۳۹۷). بررسی تأثیر توسعه پایگاه‌های نظامی آمریکا در منطقه غرب آسیا بر امنیت نظامی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه علوم و فنون نظامی، ۱۴ (۴۵): ۷۵-۹۱.
- رضوانی، حسین (۱۳۹۴). تعیین محتمل‌ترین مسیر حرکت موشک‌های کروز، بر اساس الگوریتم‌های مسیریابی، فصلنامه علوم و فنون نظامی، ۱۱ (۳۲): ۲۵-۵۱.
- زارعی، بهادر (۱۴۰۰/۰۱/۲۱). «تعداد پایگاه‌های آمریکا در منطقه خاورمیانه + اینفوگرافی»، دنیای بورس، رمز خبر: ۴۵۲۶۱.
- <http://www.donyae bourse.com/news/45261>.
- سمیعی اصفهانی، علیرضا و کمالی، محمدحسین (۱۴۰۱). تبیین شیوه عملکرد و اهداف سیاست «فشار حداکثری» آمریکا در قبال جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات سیاسی جهان اسلام، ۱۱ (۴۲): ۱۰۵-۱۲۷.
- ستاری خواه، علی و کولیوند، خلیل (۱۴۰۲). شناسایی و تبیین نیروهای پیشران و موثر بر شکل‌گیری هندسه قدرت جدید منطقه غرب آسیا در گذار از نظو پسا وستفالی، فصلنامه بحران پژوهی جهان اسلام، ۹ (۱۳): ۱۱۸-۱۴۶.
- سیفی، عبدالمجید و حسونند، امیر رضا (۱۴۰۱). گسترش روابط جمهوری آذربایجان با رژیم صهیونیستی و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه بحران پژوهی جهان اسلام، ۹ (۲۷): ۸۴-۱۰۲.

- صالحی، سید جواد و فرح‌بخش، عباس (۱۳۹۵). پایگاه سازی در غرب آسیا «خاورمیانه» و بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران، مجله سیاست دفاعی، ۲۴ (۲۶): ۳۳-۶۶.
- عیوضی، محمدرحیم (۱۴۰۱). مهم‌ترین مؤلفه‌های راهبردی تقویت قدرت جمهوری اسلامی ایران در نظم نوین جهانی از دیدگاه حضرت آیت الله خامنه‌ای، فصلنامه مطالعات راهبردی/انقلاب اسلامی، ۱ (۱): ۹-۳۷.
- عالی فرجا، سجاده؛ لطفی، حیدر؛ شریعت‌پناهی، مجید و اسماعیل‌پور روشن، علی اصغر (۱۳۹۸). مقایسه راهبردهای امنیتی ایران و آمریکا برای امنیت سازی در خلیج فارس، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیای (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۹ (۴): ۳۹-۶۶.
- عباسی «اشلقی» مجید و حمید فرد، حمیدرضا (۱۳۹۹). اتحاد عربستان سعودی و اسرائیل با آمریکا و پیامدهای آن بر موازنه قدرت و نفوذ جمهوری اسلامی ایران در خاورمیانه، فصلنامه مطالعات بین‌المللی، ۱۷ (۶۷): ۷-۲۵.
- قیاسوند، فاطمه و ترکاشوند، جلال (۱۳۹۶). آمریکا، جنگ‌های نیابتی و امنیت خاورمیانه، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، ۷ (۴): ۱۶۹-۲۰۷.
- قاسمی، فرهاد (۱۳۹۱). اصول روابط بین‌الملل، تهران: نشر میزان.
- قزوینیان، جان (۱۴۰۰). ایران و آمریکا، ترجمه محسن عسکری جهقی، تهران: نشر نیماژ.
- قربانی سپهر، آرش و ابراهیمی، حامد (۱۴۰۲). بحران‌ها و تهدیدات فرا منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر آمریکا و اتحادیه اروپا، فصلنامه بحران پژوهی جهان اسلام، ۹ (۲۶): ۶۹-۹۶.
- گل محمدی، ولی و وزیریان، امیرحسین (۱۴۰۰). سیاست فشار حداکثری آمریکا و راهبرد مهارگریزی ایران، مجله پژوهش‌های جغرافیای سیاسی، ۶ (۲۱): ۱-۲۱.
- میرحسینی، فرشته و عیوضی، محمدرحیم (۱۳۹۸). سناریوهای آینده جایگاه ژئوپلیتیکی جمهوری اسلامی ایران در نظام قدرت منطقه‌ای غرب آسیا در افق ۱۴۱۰، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، ۲۲ (۸۳): ۱۶۹-۱۴۴.
- میرحسینی، فرشته؛ عیوضی، محمدرحیم و کشاورز شگری، عباس (۱۳۹۹). روند پژوهی خطرات ژئوپلیتیکی پیش رو جمهوری اسلامی ایران در غرب آسیا در افق ۱۴۰۴، نشریه علمی مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۷ (۶۳): ۷-۳۲.
- متقی، افشین؛ بیژن، عارف و نجفی، سجاده (۱۳۹۴). حضور نظامی آمریکا در جمهوری آذربایجان و تأثیر آن بر امنیت ملی ایران، فصلنامه مطالعات سیاسی، ۷ (۲۷): ۱۰۸-۱۳۹.
- مرادیان، محسن و صادقی گوئری، سعید (۱۳۹۲). آینده پژوهی تهدیدات نظامی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه علمی پژوهشی «امنیت پژوهی»، ۱۲ (۴۳): ۱۷۱-۱۴۵.
- مصطفوی، سید محسن (۱۴۰۰). «دالان زنگزور و امنیت ملی ایران»، مرکز پژوهش‌های علمی و مطالعات استراتژیک خاورمیانه.

<http://www.cmess.ir/view/2021-12-26/4954>.

مؤمن‌زاده، رضا (۱۳۹۲). بازدارندگی دفاعی جدید جمهوری اسلامی ایران، پژوهش‌نامه دفاع مقدس، ۲ (۴).

نوروزی، محمدتقی (۱۳۸۵). فرهنگ دفاعی-امنیتی، تهران: انتشارات سنا.
 نیکو، حمید و سوبلی، مرتضی (۱۳۹۶). جایگاه برنامه هسته‌ای ایران در دکترین امنیت ملی رژیم صهیونیستی، فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، ۱۰ (۳۷): ۱۷۱-۱۳۸.
 نجفی، شهلا و زیبایی، مهدی (۱۴۰۲). ایالات متحده و مهارکنشگری ایران در پرتو توافق ابراهیم، فصلنامه مطالعات سیاسی جهان اسلام، ۱۲ (۴۵): ۸۴-۶۳.
 یزدان‌فام، محمود (۱۳۸۶). «دگرگونی در نظریه‌ها و مفهوم امنیت بین‌المللی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، (۳۸): ۷۵۰-۷۲۶.

References

- Aali Farja, Sajjad; Lotfi, Haider; Shariatpanahi, Majid and Ismailpour Roshan, Ali Asghar (2019). Comparison of Iranian and American security strategies for security in the Persian Gulf, **Geographical Scientific-Research Quarterly (Regional Planning)**, Year 9, Number 4: 39-66. (in Persian)
- Abbasi "Ashlaqi" Majid and Hamid Far, Hamid Reza (2021). The alliance of Saudi Arabia and Israel with the United States and its consequences on the balance of power and influence of the Islamic Republic of Iran in the Middle East, **International Studies Quarterly**, 17th year, number 3, serial 67: 25-7. (in Persian)
- Abolhassan Shirazi, Habibullah (2015). Estimating the effect of competition in proxy wars between Iran and Saudi Arabia, **Islamic World Political Research Quarterly**, Year 5, Number 1: 77-102. (in Persian)
- Afzali, Rasool (2006). Geopolitical Consequences of September 11 in the Middle East Region, **Geographical Research Quarterly**, No. 75: 155-175. (in Persian)
- Ahadi, Muhammad and Tanahi, Alireza (1393). Effective missile capabilities c. A. Iran on NATO's missile defense system, Turkey, **Strategic Defense Quarterly**, Year 12, Number 48: 32-66. (in Persian)
- Ardestani, Hossein (1999). **Iraq and Iran war; Confrontation of strategies**, Tehran: High war period publications. (in Persian)
- Azhdari, Behrouz and Azizi, Parvaneh (2006). **Studying the distortion of the name of the Persian Gulf and its political and security consequences**, Persian Gulf International Conference Series, Academic Jihad Publications. (in Persian)
- Biden, J (2021). **Internationally Security strategic Guide**. Washington, D,C: The With House, Retrieved from <http://www.whitehouse.gov/WP-content/uploads/2021/03/NSC-1V2.pdf>.
- Biden, J (2021). **Internationally Security strategic Guide**. Washington, D,C: The With House, Retrieved from <http://www.whitehouse.gov/WP-content/uploads/2021/03/NSC-1V2.pdf>.

- Cordesman, A.H (1999). **The Military Balance in the Middle East: An Executive Summary**, New York: Institute on Global Conflict and Cooperation university of California.
- Cordesman, A.H (1999). **The Military Balance in the Middle East: An Executive Summary**, New York: Institute on Global Conflict and Cooperation university of California.
- Eivazi, Mohammad Rahim (2022). The most important strategic factors of strengthening the power of the Islamic Republic of Iran in the new world order from the perspective of Ayatollah Khamenei, **Quarterly Journal of Strategic Studies of the Islamic Revolution**, Volume 1, Number 1, Series 1: 37-9. (in Persian)
- Elleman, Michael (2016). «**Statement of Mr. Michael Elleman Iran's Ballistic Missile Program Before the U.S. Senate Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs**», Retrieved JUN15, 2017, Available at: https://www.banking.senate.gov/public/_cache/files/f64d023ad6fc4dc484a7ea10ba8192cf/90DC029490361D182584B92FCAD76111.052416-elleman-testimony.pdf).
- Elleman, Michael (2016). «**Statement of Mr. Michael Elleman Iran's Ballistic Missile Program Before the U.S. Senate Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs**», Retrieved JUN15, 2017, Available at: https://www.banking.senate.gov/public/_cache/files/f64d023ad6fc4dc484a7ea10ba8192cf/90DC029490361D182584B92FCAD76111.052416-elleman-testimony.pdf).
- George, L. Alexander & Smok, Richard (1974). **Deterrence in American foreign policy: Theory and Practice**, New York, Colombia university press.
- George, L. Alexander & Smok, Richard (1974). **Deterrence in American foreign policy: Theory and Practice**, New York, Colombia university press.
- Ghasemi, Farhad (2012). **Principles of international relations**, Tehran: broadcast Mizan. (in Persian)
- Ghorbani Sepehr, Arash and Ebrahimi, Hamed (2023). Transregional crises and threats of the Islamic Republic of Iran with an emphasis on America and the European Union, **Islamic World Crisis Research Quarterly**, year 9, number 3 (26): 69-96. (in Persian)
- Gul Mohammadi, Vali and Wazirian, Amir Hossein (2021). America's policy of maximum pressure and Iran's deterrence strategy, **Political Geography Research Journal**, 6th year, 1st issue, 21 consecutive, spring: 1-21. (in Persian)
- Haji Yousefi, Amir Mohammad (2003). **Iran and the Zionist regime from cooperation to conflict**, Tehran: Imam Sadegh University Press. (in Persian)
- Hassanpour, Vahid and Tarshizi Bargoi, Ali (2018). Investigating the impact of the development of American military bases in the West Asian region on the military security of the Islamic Republic of Iran, **Quarterly Journal of Military Sciences and Techniques**, 14th year, number 45: 91-75. (in Persian)
- Holy Quran

- Iftikhari, Qasim (2020). **The methodology of understanding collective human behavior, looking at the various methods of international relations**, Tehran: Antarhat University, first edition. (in Persian)
- Imam Khamenei (2020). Statements at the ceremony of the martyrdom anniversary of Hajj Qassem Soleimani and the family of the martyr, Office of Preservation and Publication of the Antiquities of the Supreme Leader, accessible on the website: <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=46944>. (in Persian)
- Imam Khomeini, Seyyed Ruhollah (1999). **Sahifeh Noor**, Tehran: Institute for editing and publishing Imam's works. (in Persian)
- Jafari, Ali Akbar and Amin, Jafari (2019). American strategists and the formation of religious wars in the Middle East, **Islamic World Political Research**, year 10, number 2: 110-85. (in Persian)
- Jafari, Ali Akbar and Zulfikari, Waheed (2022). **Paradigmatic evolution in theories of international relations**, Babolsar: University of Mazandaran. (in Persian)
- Jafari, Ali Akbar and Zulfiqari Vahid (2017). **"Middle East and International Security" Regional and International Powers**, Babolsar: Mazandaran University Press, first edition. (in Persian)
- Jamshidi, Mohsen; Fallahi, Sara and Idi, Mohammad (2023). The grand strategy of the United States of America (JoBiden 2020-2024) in the West Asian region and its impact on the strategic (political-defense) management of the Islamic Republic of Iran in the axis under influence. **Islamic World Crisis Research Quarterly**, Year 9, Number 3 (26): 117-97. (in Persian)
- Mattis, J (2018). **National Defense Strategy of the United States of America: Sharpening the American's Military Competitive Edge Washington**, D.C: Department of Defense.
- Mattis, J (2018). **National Defense Strategy of the United States of America: Sharpening the American's Military Competitive Edge Washington**, D.C: Department of Defense.
- Mearshimer, J.J (2014). **The Tragedy of Crate Power Politics**. Updated addition, New York: [http://www. Norton & company.com](http://www.Norton & company.com)
- Mearshimer, J.J (2014). **The Tragedy of Crate Power Politics**. Updated addition, New York: <http://www. Norton & company.com>
- Mir Hosseini, Fereshte and Eivazi, Mohammad Rahim (2019). Future scenarios of the geopolitical position of the Islamic Republic of Iran in the regional power system of West Asia in the horizon of 1410, **Basij Strategic Studies Quarterly**, year 22, number 83: 144-169. (in Persian)
- Mir Hosseini, Fereshte; Eivazi, Mohammad Rahim and Keshavarz Shukri, Abbas (2020). Researching the trend of geopolitical risks facing the Islamic Republic of Iran in West Asia in the horizon of 1404, **Scientific Journal of Islamic Revolution Studies**, Volume 17, Number 63: 7-32. (in Persian)
- Momenzadeh, Reza (2013). New Defense Deterrence of the Islamic Republic of Iran, **Holy Defense Research Journal**, Year Two, Number Seven. (in Persian)

- Moradian, Mohsen and Sadeghi Gueri, Saeed (2013). Future research of US military threats against the Islamic Republic of Iran, "**Security Research Quarterly**", 12th year, number 43: 145-171. (in Persian)
- Motaghi, Afshin; Bijan, Aref and Najafi, Sajjad (2015). American military presence in the Republic of Azerbaijan and its impact on Iran's national security, **Political Studies Quarterly**, Year 7, Number 27: 108-139. (in Persian)
- Mustafavi, Seyyed Mohsen (2021). Zangzor Corridor and Iran's National Security, **Middle East Center for Scientific Research and Strategic Studies**. <http://www.cmess.ir/view/2021-12-26/4954>. (in Persian)
- Najafi, Shahla, and Zibzi, Mahdi (2023). The United States and containment of Iran's activism in the light of the Ibrahim agreement, **Islamic World Political Studies Quarterly**, Volume 12, Number 1, Serial 45: 84-63. (in Persian)
- Niko, Hamid and Soyli, Morteza (2017). The position of Iran's nuclear program in the national security doctrine of the Zionist regime, **International Relations Studies Quarterly**, 10th year, number 37: 138-171. (in Persian)
- Nowrozi, Mohammad Taghi (2006). **Defense-security culture**, Tehran: Sena Publications. (in Persian)
- Parsapur, Rozbeh (2015). "Regional proxy wars and the Greater Middle East plan", **Persian Gulf and Security Monthly**, **Persian Gulf Studies Center**, Available at: <http://www.irna.ir/fa/news/81727252>. (in Persian)
- Qazvinian, John (2020). **Iran and America**, translated by Mohsen Askari Jahghi, Tehran: Nimage Publishing.
- Qiyasovand, Fatemeh and Turkashund, Jalal (2018). America, proxy wars and security in the Middle East, **Islamic World Political Research Quarterly**, 7th year, 4th issue: 169-207. (in Persian)
- Rizvani, Hossein (2015). Determining the most probable trajectory of cruise missiles based on routing algorithms, **Quarterly Journal of Military Sciences and Techniques**, Year 11, Number 32: 51-25. (in Persian)
- Saab, Bilal & Barry, Pavel (2019). **After Balance: Future us Defence strategy and force Posture Gulf**, **Atlantic Council**. http://www.Persian_gulf_studies.com/fa/index.asp?p=pages&id=624 Atlantic.com
- Saab, Bilal & Barry, Pavel (2019). **After Balance: Future us Defence strategy and force Posture Gulf**, **Atlantic Council**. http://www.Persian_gulf_studies.com/fa/index.asp?p=pages&id=624 Atlantic.com
- Saifi, Abdul Majid and Hassanvand, Amir Reza (2022). The expansion of relations between the Republic of Azerbaijan and the Zionist regime and its impact on the national security of the Islamic Republic of Iran, **Islamic World Crisis Research Quarterly**, year 9, number 4 (27): 102-84. (in Persian)
- Salehi, Seyyed Javad and Farahbakhsh, Abbas (2016). Base building in West Asia "Middle East" and deterrence of the Islamic Republic of Iran, **Journal of Defense Policy**, Year 24, Number 26: 33-66. (in Persian)
- Samii Isfahani, Alireza and Kamali, Mohammad Hossein (2022). Explaining the operation method and goals of America's "maximum pressure" policy

- towards the Islamic Republic of Iran, *Islamic World Political Studies Quarterly*, Volume 11, Number 2, Serial 42: 127-105. (in Persian)
- Satarikhah, Ali and Kolivand, Khalil (2023). Identifying and explaining the driving and influencing forces on the formation of the new power geometry of the West Asian region in the transition from the post-Westphalian system, **Islamic World Crisis Research Quarterly**, year 9, number 3 (13): 118-146. (in Persian)
- Shipping, T (2015). **From Offensive Realism to Defensive Realism: A Sosial Evolutionary interpreter Tatiana of China's Security strategy** in: Art, R., Chains Ascent, New York: Cornell university press, Chapter 6. DOI: <http://www.doi.org/10.7591/978080801156992-009>.
- Shipping, T (2015). From Offensive Realism to Defensive Realism: A Sosial Evolutionary interpreter Tatiana of China's Security strategy in: Art, R., Chains Ascent, New York: Cornell university press, Chapter 6. DOI: <http://www.doi.org/10.7591/978080801156992-009>.
- Tagwenejad, Seyed Mojtabi and Rezaei, Nima (2012). **The United States and Iran in Strategic Confrontation: Iran's Countermeasures in Possible War**, Tehran: Hormazd Publishing Cooperative Publishing Company. (in Persian)
- Yazdan Pham, Mahmoud (2007). "Transformation in theories and concept of international security", **Strategic Studies Quarterly**, No. 38: 750-726. (in Persian)
- Zakaria f (1998). **From wealth to power: the Unusual orgins of America role**. Princeton. Nj: Princeton university Press.
- Zakaria f (1998). From wealth to power: the Unusual orgins of America role. Princeton. Nj: Princeton university Press.
- Zarei, Bahadur (2021/04/10). "The number of American bases in the European region + infographics", Duniya Bors, news code: 45261. <http://www.donyae bourse.com/news/45261>. (in Persian)